

Κριτικά Σημειώματα

Πέτρος ΠΑΠΑΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ: Κρατικές και μετακρατικές πολιτικές στη διανομή του εισοδήματος και του πλούτου. Θεωρητική διερεύνηση. Διδ. Διατρ. Τ.Ο.Π.Α., Παντείου Πανεπ. Κ.Π.Ε. Αθήναι, 2002.

Βασική επιδίωξη της κρινόμενης Δ.Δ. ήταν να μελετήσει τις σχέσεις διανομής σε μία φάση ευρύτερης ολοκλήρωσης του καπιταλιστικού συστήματος. Κατά τον Συγγραφέα θεωρήθηκε σκόπιμο να αποδειχθεί σε πρώτο επίπεδο, ότι υφίσταται μετακρατική ολοκλήρωση, να διευκρινισθεί ο χαρακτήρας της και να θεωρητικοποιηθεί εντός του πλαισίου της μαρξιστικής ανάλυσης των σχέσεων κεφαλαίου και εργασίας.

Στο Κεφάλαιο Α' της Δ.Δ. εξετάζεται η παράλληλη πορεία του κράτους και του καπιταλισμού ως συστήματος παραγωγής και κυκλοφορίας. Έπειτα από μία σύντομη αναδρομή, η έρευνα διεισδύει στον καθ' εαυτό χώρο των ισχυρών διαλεκτικών συνάψεων μεταξύ κράτους και κεφαλαίου.

Από την σχετική ανάλυση προκύπτει, ότι οι οργανωτικές και θεσμικές σχετικοποιήσεις της καθαρής κεφαλαιακής σχέσης είναι αυτές, που ταυτόχρονα την πραγματοποιούν. Οι κεφαλαιακές σχέσεις μπορούν να πραγματοποιηθούν «αποδεχόμενες» την συμβολοποίηση και την θεσμική, καθώς η θεσμική και οργανωτική συγκρότηση της κοινωνίας είναι φυσικό επακόλουθο του τρόπου της ατομικής και συλλογικής λειτουργίας του ανθρώπου. Οι Οργανισμοί και οι θεσμοί, ακολούθως η γενική κρατική παρέμβαση, είναι οργανικά στοιχεία της ανάπτυξης του κοινωνικοοικονομικού συστήματος. Μέσα από την διαμόρφωση ενός σχήματος, που επιτρέπει στο νόμο της αξίας να επεκτείνεται σχετικοποιούμενος διαρκώς, ενώ ταυτόχρονα προκαλεί τις νέες εξελίξεις, εξετάζεται ο μετασχηματισμός και η διεθνοποίηση του κράτους. Η τελευταία, απαίτηση της κίνησης του νόμου της αξίας, είναι μία διαδικασία κατά την εξέλιξη της οποίας το κράτος παύει σταδιακά να είναι το «σταθερό κέντρο αυτοεπόπτευσης της κοινωνίας», εντάσσεται οργανικά σε ένα ευρύτερο σύστημα σχέσεων, που δημιουργήθηκε μέσω της διεθνοποίησης του ιδίου. Στις πράξεις του κράτους εκδηλώνονταν η ενδιάθετη μεταστατικότητα του κεφαλαίου.

Στο Κεφάλαιο Β' γίνεται μία θεωρητική αντιστοίχιση με την γενική ιστορική πορεία που εξετάθη προηγουμένως. Η εξέταση των μαρξιστικών μορφών της αξίας (εμπορευματική, χρηματική, παραγωγική) γίνεται κατά τρόπο, ώστε να συγκροτηθούν με ερμηνευτικούς όρους τα τρία αντίστοιχα κυκλώματα παραγωγής και κυκλοφορίας. Επί πλέον, η δυναμική άρθρωσης των κυκλωμάτων, η λειτουργία τους στο εθνικό επίπεδο και η σταδιακή επέκτασή τους στον οικουμενικό χώρο, καθίστανται ερμηνευτικό τεκμήριο της αμγούς καπιταλιστικής σχέσης και της συνεχούς εξέλιξής της.

Το κεφάλαιο επιδιώκει απαλλαγή από το βάρος του χρόνου κυκλοφορίας και από τις χωρικές δεσμεύσεις και την ταχεία άρθρωση της σχέσης αξιοποίησης. Για να γίνει το κεφάλαιο μία οικουμενική οντότητα με αδιάπτωτη κίνηση αξιοποίησης είναι απαραίτητη η διεθνής ολοκλήρωση, η οποία θα διακρίνεται από την οικουμενικοποίηση και των τριών

υκλωμάτων και την επέκταση της μισθωτής σχέσης «σε κάθε οικονομικώς οριζόμενο σημείο του χώρου».

Στο Κεφάλαιο Γ' οι θεωρίες της διανομής (Κλασική, Νεοκλασική, Μαρξιστική) εκτίθεται κατά τρόπο, ώστε να αποτελέσουν το ευρύ πλαίσιο από το οποίο τα υποδείγματα, που ακολουθούν αντλούν τις γενικές παραδοχές τους.

Η εξέταση και κατάταξη των υποδειγμάτων (Κλασικό, Νεοκεϋνσιανό, Μαρξιστικό, Ζαλεκιανό, Μετακεϋνσιανό, υπόδειγμα Pasinetti) γίνεται με τρόπο, ώστε να «εξαντληθούν» οι σχέσεις διανομής στον χώρο κρατικής ολοκλήρωσης. Εν συνεχεία, κρίνεται αναγκαίο να πιστοποιηθούν οι συνθήκες στις οποίες ωριμάζουν τα πραγματικά και γνωσιολογικά δεδομένα, ώστε να αναπτυχθεί μία νέα σχέση, που να ερμηνεύει την διανομή στο οικουμενικό ολοκλήρωσης περιβάλλον.

Κατά τον Σ. το υπόδειγμα, που έλκει την καταγωγή του από τον Pasinetti, προσφέρει την βάση για αντιμετώπιση της αποταμίευσης της εργασίας ως επένδυσης. Αυτό είναι μία ένδειξη, που κατευθύνει την Δ.Δ. στην διερεύνηση του πιστωτικού συστήματος, της νέας οργάνωσης της παραγωγής και της παραγωγικής και επενδυτικής συμπεριφοράς των υποκειμένων.

Στα υποδείγματα διανομής, που εξετάστηκαν στο Κεφάλαιο Γ' ο χρηματοδοτικός τομέας και ο επηρεασμός των σχέσεων των συντελεστών είναι εξωτερικά δεδομένα (με μαρξιστικούς όρους, το κεφάλαιο δεν λειτουργεί ουσιαστικά ως κεφάλαιο με την κοινωνική του διάσταση, θεωρείται ως εξωτερικό άθροισμα εντολών χρηματοδότησης). Κατά συνέπεια, είναι περιορισμένη η δυνατότητά τους, ακόμη και των μετακεϋνσιανών, να προσφέρουν ένα πεδίο, όπου μπορεί κανείς να μεταπηδήσει σε ερμηνευτικές γενικεύσεις, που να αποτυπώνουν εξελίξεις στα βαθύτερα πεδία της σχέσης αξιοποίησης και της οικονομικής συμπεριφοράς των υποκειμένων.

Το ίδιο συμβαίνει και στον τομέα της οργάνωσης της εργασίας. Τα μετατεϋλορικά σχήματα οργάνωσης έρχονται να συνδεθούν εξωτερικά με την παραγωγική απόδοση και εκ των υστέρων σχεδόν ενεργοποιείται ένας μηχανισμός παραγωγικής απόδοσης: αυτός του κεραιθαρχικού αποτελέσματος του φόβου της απόλυσης.

Ανεπαρκής θεωρείται, επίσης, από τον ερευνητή και η μαρξιστική ανάλυση, η οποία εστιάζεται στη διαπίστωση των διανεμητικών ασυμμετριών, που προκύπτουν από την οικονομική σχέση των άμεσων παραγωγών με τα μέσα παραγωγής.

Στο Κεφάλαιο Δ' ο Σ., δεδομένης της απουσίας υποδειγμάτων, που να προσφέρονται για την ανάλυση της διανομής στο στάδιο του οικουμενικού καπιταλισμού, προσπαθεί να δημιουργήσει το πρόσφορο για αυτό το στάδιο σχήμα.

Στο ερμηνευτικό σχήμα που αναπτύσσει ο κ. Π. ΠΑΠΑΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ υπάρχουν δύο βασικές εξελίξεις - διαφορές, που αναπτύσσουν την εγγύτερη σχέση των άμεσων παραγωγών με τα μέσα παραγωγής.

Αφ' ενός μεν, η πιστωτική λειτουργία. Το χρήμα στο οικουμενικό πλαίσιο λειτουργεί ως κεφάλαιο προς αξιοποίηση όλο και περισσότερο, αλλά και κινητοποιεί κάθε αξία προς την καπιταλιστική της αξιοποίηση. Κατά συνέπεια υπαγορεύει δεσμεύσεις και συμπεριφορές στους κατόχους του και αποδεικνύεται ένας συνεκτικός δεσμός για το σύστημα. Αφ' ετέρου δε, η οργάνωση της εργασίας σε αυτό, που ονομάζει «υποδειγματική διεθνική πειραχίρηση» καταδεικνύει, ότι σε ελεύθερο πεδίο οργάνωσης της παραγωγής, μπορεί να αποτλεί από την αυτενέργεια και την αποτελεσματική παραγωγική επικοινωνία των παρα-

Κωνσταντίνος ΓΕ. Αθανασόπουλος

Καθηγητής Τμήμ. Οικ., Περιφ.
Ανάπτ. Παντείου Πανεπιστ.
Κοινων. Πολ. Επ. Αθηνών

**ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ
ΔΙΟΙΚΗΣΗ
ΚΑΙ
ΤΟΠΙΚΗ
ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ**

Τόμος Α'
Ε' έκδοση

Ο θεσμός της Περιφέρειας
στο Βέλγιο. Ο θεσμός της Περιφέρειας
στην Γαλλία. Ο θεσμός της Περιφέρειας
στην Ελλάδα. Ο θεσμός της Περιφέρειας
στην Ιταλία. Η Επιτροπή Περιφερειών.
Βιβλιογραφία.

Αθήναι, 2000

Κωνσταντίνος ΓΕ. Αθανασόπουλος

Καθηγητής Τμήμ. Οικ., Περιφ.
Ανάπτ. Παντείου Πανεπιστ.
Κοινων. Πολ. Επ. Αθηνών

**ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ
ΔΙΟΙΚΗΣΗ
ΚΑΙ
ΤΟΠΙΚΗ
ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ**

Τόμος Β'
Νέα έκδοση
(Ε')

Αυστρία, Βέλγιο, Δανία,
Ελλάδα, Ηνωμένο Βασίλειο,
Ιταλία

Αθήναι, 2000

γωγικών υποκειμένων και να τα μετασχηματίζει στο νέο «εμπορευματικό προϊόν βελτιωμένης αναλογικής κατανομής» της νέας εποχής του καπιταλισμού.

Και οι δύο αυτοί τομείς αναδεικνύονται σε συστήματα θέσμησης και οργάνωσης της παραγωγικής και ξιοποιητικής συμπεριφοράς. Επί πλέον, και τα δύο μαζί αναλυόμενα επιβεβαιώνουν την ευρύτερη κοινωνικοποίηση της παραγωγής και της πίστης. Κατά την εξέλιξη της ανάλυσης και για να ενισχυθούν τα ανωτέρω ο Σ. δημιουργεί ένα σχήμα άθρωσης της εργασίας με το κεφάλαιο. Η συνάντησή τους εξετάζεται μέσα από «τρεις συμβατικούς χρόνους διανεμητικής σχέσης», διά των οποίων φαίνεται ο τρόπος που διαχωρίζονται οι αμοιβές τόσο στο πεδίο της κρατικής, όσο και της μετακρατικής ολοκλήρωσης.

Με βάση αυτά τα στοιχεία, η διανομή έγινε «λειτουργικότερο στοιχείο» της αναπαραγωγής του παγκόσμιου συστήματος του καπιταλισμού και όχι μία απλή τεχνική κατανομής του εισοδήματος μεταξύ των συντελεστών. Η ευρύτερη κοινωνικοποίηση όμως και της παραγωγής και της πίστης επιτρέπουν και επιβάλλουν οι κρίσεις του συστήματος να εκδηλώνονται και να κοινωνικοποιούνται ταχύτερα. Η αμεσότητα της σχέσης των δύο συντελεστών μετατρέπεται και σε αμεσότητα των συνεπειών. Ο μισθός ως συνολική κατηγορία γίνεται ο εύκολος χώρος εκτόνωσης των κρίσεων του συστήματος και η αντιφατική φύση του συστήματος γίνεται μία ακόμη πιο σκληρή πραγματικότητα.

Η κρινόμενη Δ.Δ., της οποίας Εποπτεύων Καθηγητής ήταν ο κ. Θ. ΠΑΚΟΣ, διακρίνεται πέραν αυτών και για το γλαφυρό ύφος του κειμένου, την εξαντλητική αξιοποίηση της διαθέσιμης βιβλιογραφίας και την εύστοχη κριτική προσέγγιση των διερευνώμενων θεμάτων.

Καθηγητής Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ